

GESCHIEDENIS EN MEDIA HISTOIRE ET MÉDIAS

**Dag van de Nieuwste Geschiedenis
Journée de l'Histoire Contemporaine**

**PROGRAMMA / PROGRAMME
KU Leuven, 25.05.2018**

Locatie

Faculteit Letteren, KU Leuven
Erasmushuis
Blijde Inkomststraat 21
3000 Leuven

Website

www.contemporanea.be

Oorsprong illustraties

Fotoarchief Het Volk, KADOC-KU Leuven

GESCHIEDENIS EN MEDIA / HISTOIRE ET MÉDIAS

De Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis (BVNG) verenigt de Vlaamse, Brusselse en Waalse universiteiten en archief- en onderzoeksinstellingen. Zij heeft als doel het wetenschappelijk onderzoek in de Nieuwste Geschiedenis te bevorderen en vormt een contactpunt voor al wie actief is in dit domein. Elke twee jaar organiseert de BVNG een Dag van de Nieuwste Geschiedenis, een congres waarop we al wie met de Nieuwste Geschiedenis in en over België bezig is, willen samenbrengen. Als overkoepelend thema kozen we ditmaal voor 'Geschiedenis en Media'.

L'Association belge d'Histoire contemporaine (ABHC) rassemble les universités flamandes, wallonnes et bruxelloises, ainsi que des centres d'archives et de recherche. Elle a pour objet la promotion de la recherche en histoire contemporaine ainsi que d'être un point de contact et de rassemblement pour les personnes actives dans ce domaine. La Journée de l'histoire contemporaine est le rendez-vous bisannuel de l'ABHC, un congrès qui essaie de réunir tous ceux qui s'intéressent à l'histoire contemporaine en Belgique. Le thème général de cette édition est 'Histoire et Médias'.

PROGRAMMA / PROGRAMME

08:30	Ontvangst / Accueil <i>Inkomhal Erasmushuis</i>
09:00	Inleiding door/ Introduction par Martin Kohlrausch (KU Leuven) <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
09:10	Keynote lecture / Conférence inaugurale Andreas Fickers (Un. du Luxembourg) Media History in the Age of “Deep Mediatization” <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
09:40	Parallel sessies / Sessions parallèles I 1. Natie- en Identiteitsvorming in de media / Constructions d'identités et de nations dans les médias <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i> 2. The Mass Press and International Relations, 1870s-1980s <i>Museumzaal (MSI1 02.08)</i>
11:00	Koffiepauze / Pause-café <i>Inkomhal Erasmushuis</i>
11:20	Parallel sessies / Sessions parallèles II 3. De grenzen van samenhorigheid: debatcultuur in medische tijdschriften <i>Museumzaal (MSI1 02.08)</i> 4. The Study of ‘Media Events’ to Understand the Historical ‘Mediatization of Politics’ <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
13:00	Lunch <i>Inkomhal Erasmushuis</i>

13:40	Plenaire sessie / Session plénière 5. Storms of paper. Mediatization and Politics in Japan in the Wake of the First World War – Including an Experimental Silent Film Screening with a Professional Japanese Film Narrator <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
14:40	Parallelsessies / Sessions parallèles III 6. The digital turn in Belgian and Dutch film and cinema historiography <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
	7. Webarchieven als bronnen voor onderzoekers <i>MSI1 02.23</i>
	8. Bewegend beeld en geluid. Ontsluiten, digitaliseren en ter beschikking stellen van het onderzoek <i>Museumzaal (MSI1 02.08)</i>
16:00	Koffiepauze / Pause-café <i>Inkomhal Erasmushuis</i>
16:30	Slotdebat / Débat final De toekomst van de Belgische mediageschiedenis in tijden van digitalisering / L'avenir de l'histoire des médias belges à l'ère numérique Moderator / Modérateur: Vincent Genin (ULG) Martin Kohlrausch (KU Leuven) Cathérine Lanneau (ULiège) Anne Roekens (UNamur) Christophe Verbruggen (UGent) <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>
17:00	Slot door / Clôture par Joris Vandendriessche (KU Leuven) <i>Justus Lipsiuszaal (Lett. 08.16)</i>

KEYNOTE LECTURE / CONFÉRENCE INAUGURALE

Media History in the Age of “Deep Mediatization”

Andreas Fickers (Université du Luxembourg)

In their recently published book “The Mediated Construction of Reality”, the sociologist Nick Couldry and the communication & media scholar Andreas Hepp argue that we live in an age of “deep mediatization”, characterized by the fact that every element of social life is composed of elements that have already been mediated. In a similar fashion, José van Dijk argued that most of our 20th and 21st century memories are “mediated memories” – produced by technologies of memories such as photographs, family films, mixed tapes or postcards. While many historians would agree that our perception of past realities is largely based on our critical analysis of mediated representations of the past, that is on different genres of “sources” which all have a specific “indexicality” and historical authenticity, media history remains a rather marginal sub-discipline within the large field of history. This lecture aims at reflecting at the current status, past traditions and possible futures of media historical research – especially for contemporary historians. Without a serious engagement with the possibilities of transmedia storytelling and a focus on multi-modal literacies (especially media and digital literacy) in the curricula of history programs in academic education, such is the hypothesis, contemporary history will remain a text-based discipline, largely ignoring the radical impact of media technologies in the shaping of the “age of deep mediatization”.

SESSIES / SESSIONS

1. Natie- en Identiteitsvorming in de media / Constructions d'identités et de nations dans les médias

Organisation du panel

Modérateur: Christoph Brüll (U. Luxembourg)

Présentations (50 minutes):

Vitus Sproten (U. Luxembourg): *Les débats sur l'autonomie culturelle des Belges germanophones dans l'ensemble des médias de masse (1965-1974)*

Kevin Absillis (U. Antwerpen): *Uitgeverijen en natievorming in Vlaanderen*

Gertjan Willems (U. Gent): *Film en natievorming in Vlaanderen*

Anne Roekens (U. Namur): *Télévision et débats identitaires en Belgique francophone*

Catherine Lanneau (U. Liège): *Presse belge francophone, presse bruxelloise, presse wallonne : quelle(s) identité(s) pour la presse écrite en Communauté française?*

Débat (40 minutes): autour de commentaires de Bruno De Wever (U. Gent) et Andreas Fickers (U. Luxembourg)

Taal / Language: Nederlands, français, English

Argumentaire

Les organisateurs de ce panel poursuivent un objectif triple: par rapport à l'appel à contributions de l'ABHC, ils se situent à la fois dans la réflexion méthodologique sur l'utilisation des médias au sens large par les historiens de l'époque (très) contemporaine et dans le champ thématique de l'« étude des médias (de masse) comme vecteurs de politique identitaire ou comme un moyen de construction de la mémoire collective » (cf. appel de l'ABHC). Par ailleurs, le panel tente de faire dialoguer des recherches en cours dans les trois communautés linguistiques de la Belgique.

En introduisant dans le discours scientifique historien la notion d'« entangled media history », les historiens ont ouvert pendant les deux dernières décennies le champ des études de médias en histoire à l'enchevêtrement entre la presse, le cinéma, la radio et la télévision tel qu'il s'est progressivement mis en place à partir de la fin des années 1950 (et tel qu'il a subsisté jusqu'à l'arrivée d'internet) et aux collaborations entre les différents médias au-delà des frontières nationales, culturelles ou régionales. Ils ont attiré l'attention sur l'interaction et les influences

réciproques entre ces différents médias, mais aussi sur les influences et contraintes extérieures à cet ensemble, qu'elles soient économiques, politiques, techniques ou administratives. Cette approche permet incontestablement de mieux saisir des notions aussi complexes qu'opinion publique ou réception des médias.

L'historiographie en Belgique a, elle aussi, étudié le rôle des médias de masse dans les débats sur l'avenir du pays depuis 1945, mais surtout dans les années 1960 et 1970. Cette historiographie est cependant très hétérogène du point de vue de la production scientifique (largement plus importante en Flandre), de son ouverture interdisciplinaire (surtout aux sciences de la communication), du champ chronologique étudié (conditionné notamment par l'accès aux sources audio-visuelles), mais aussi des concepts utilisés (nation, autonomie culturelle, identité).

Pour faire dialoguer ces approches, le panel va se focaliser sur les acteurs, en particulier les auteurs de films, les éditeurs et les journalistes. S'il est évident que les médias ne peuvent être considérés comme de simples observateurs critiques d'évolutions qui modifièrent profondément le visage de la Belgique, il est plus difficile de cerner leur véritable rôle dans les constructions de nations ou, plus largement, d'identités collectives. Les contributions au panel multiplieront les approches en prenant en considération l'*« entangled media history »* en Belgique, mêlant l'approche plus classique de l'étude de la presse avec celle des sources audio-visuelles, mais en tentant constamment d'identifier et d'analyser les interactions entre celles-ci.

Finalement, le panel testera aussi les possibles limites du concept d'*« entangled media history »* : comme beaucoup de théories ou d'approches des médias, celui-ci n'a pas été élaboré pour les petits espaces multilingues où les médias de part et d'autre des frontières linguistiques et étatiques peuvent jouer un rôle important. A cet égard, le cas pourrait encore être un véritable laboratoire de recherche.

2. The Mass Press and International Relations, 1870s-1980s / De massa-pers en de interstaatse betrekkingen, 1870'-1980'

Deelnemers / Participants:

Chair: Pieter Lagrou (ULB)

Sprekers:

Houssine Alloul (UA): *Nicolas Nicolaïdes: werk en leven van een Osmaanse propagandist in België*

Michael Auwers (UA): *Une promiscuité fâcheuse". Over de wederzijdse representatie van diplomaten en journalisten in de vroege twintigste eeuw*

Vincent Delcorps (UCL): *Vrais compétents ou faux amis?" L'histoire complexe des relations entre diplomates et journalistes belges, 1944-1980*

John Nieuwenhuys (ULB): *Faut-il brûler les journalistes?" Political Activism and Mainstream Media in the Case of Belgian Movements of Solidarity with Israel/Palestine*

Taal / Language: Nederlands, français, English

The rise of the mass newspaper press from the 1870s onwards is considered as one of the most important processes of democratization in modern times, making news cheaper, faster, and available to an ever larger number of readers. It was stimulated by a combination of cheaper production techniques, new methods of news production and journalism, increasing literacy rates and a growing political awareness among larger sections of the population. All over the globe, the number of newspapers significantly increased, facilitated by a new "global media system," set up by powerful multinational corporations that controlled the very infrastructure of the burgeoning news industry (Winseck and Pike 2007). While estimates calculate that 3,168 newspapers were published throughout the world in 1828, by 1900 this number had risen to 31,026 (Bayly 2004: 19-20).

As a consequence of these developments, by the final decades before the First World War the Western newspaper press had become ever more aware of its power. In the name of the reading public, its representatives now demanded access to the realm of international politics. Domestic political concerns and power relations had indeed increasingly come to influence foreign policy decision-makers. Journalists compelled the latter to reckon with their view that matters of diplomacy could no longer be left to the judgment of diplomats, whom they considered as an anachronistic elite. Some biographies of famous newspaper

men/women shed light on the extraordinary societal positions some of them came to occupy and how they at times were able to singularly influence not only the opinions of their readership (at home and abroad), but also of domestic and foreign policy makers (Robinson 2013).

If some journalists of the major newspapers of the time arguably presented themselves as the ambassadors of democracy, voicing calls for international pacifism and increasingly imagined themselves as part of a cosmopolitan corps of foreign reporters, more often than not they regarded themselves primarily as representatives of the nations that they felt part of. These journalists tended to defend what they believed to be their country's interests with the same vigor as diplomats.

As hostile news coverage increasingly caused friction in relations between states, to the traditional foreign policy making elites the press represented a threat that had to be contained. Domestic censorship practices were often deemed perfect remedies and widespread throughout the Continent. On the other hand, however, some of these same elites also understood the potential power of the "mass media" to influence both domestic and foreign public opinion. In both cases diplomats and their Foreign Ministries became aware that effective "press management" was urgently needed.

Recent research has shed light on how European diplomatic institutions proceeded to manage their relations with journalists and newspaper editors. However, these – preliminary – studies have focused exclusively on the diplomacy of the Great Powers, opposing a British, 'informal' way of dealing with the press to a continental, 'bureaucratic' approach. (e.g. Geppert 2007). This panel centers on the mass press in international relations, and studies press management practices in Belgium, a small and longtime 'neutral' and later major colonial power on the international scene. It will discuss how Belgian and other (non-) European diplomats received and perceived the (Belgian) newspaper press in the late nineteenth and twentieth centuries, and engaged with this medium. It will also ask to what extent non-state actors from within the news industry intervened in foreign relations, or attempted (or not) to influence foreign policymakers. It will inquire into the relations of Foreign Ministries with powerful news agencies such as Reuters and into how they imagined these corporate structures. It also calls attention to how diplomatic institutions set up their own press bureaus and funneled money to leading

journals. Finally, it will ask what kind of longue durée changes can be detected in these relationships, as two World Wars and increased ‘democratization’ and literacy rates undoubtedly impacted interactions between diplomatic actors and those who tried to ‘make’ news.

References

- BAYLY C. A., *The Birth of the Modern World, 1780-1914: Global Connections and Comparisons*, Oxford; Malden, Mass.: Blackwell, 2004.
- GEPPERT Dominik, “The Public Challenge to Diplomacy: German and British Ways of Dealing with the Press, 1890-1914”, in: Markus MöSSLANG en Torsten RIOTTE (red.), *The Diplomats’ World: The Cultural History of Diplomacy, 1815-1914*, Oxford: Oxford University Press, 2008, 133-164.
- ROBINSON W. Sydney, *Muckraker: The Scandalous Life and Times of W. T. Stead, Britain’s First Investigative Journalist*, London: The Robson Press, 2013.
- WINSECK Dwayne R. en Robert M. PIKE, *Communication and Empire: Media, Markets, and Globalization, 1860-1930*, American Encounters / Global Interactions, Durham, N.C.: Duke University Press, 2007.

3. De grenzen van samenhang: debatcultuur in medische tijdschriften

Deelnemers / Participants:

Kaat Wils (KU Leuven)

Marianne Van Remoortel (UGent)

Jolien Gijbels (KU Leuven)

Joffrey Liénart (ULB)

Reinout Vander Hulst (KU Leuven)

Maarten Langhendries (KU Leuven)

Luc De Munck (KU Leuven)

Joris Vandendriessche (KU Leuven)

Taal / Language: Nederlands, français

Tijdschriften doen meer dan alleen informatie overdragen. Zij creëren tegelijkertijd een publiek van lezers die zich, vanuit een gedeelde interesse, met elkaar verbonden gaan voelen. Ook academici en zorgverstrekkers experimenteerden sinds het begin van de negentiende eeuw met het periodiek publiceren als middel tot groepsvorming. De publicatie van een tijdschrift liet allerhande medische groeperingen toe kennis te delen, hun ambities publiek te maken en nieuwe leden te werven.

In deze sessie willen we dieper ingaan op de verschillende functies van medische tijdschriften. Groepsvorming was er zeker een van, maar de uitwisseling van ideeën – het debat *an sich* – was voor sommige redacteurs minstens even belangrijk. Hoe verhielden die functies zich tot elkaar? In welke mate was er plaats voor afwijkende meningen? Hoe ‘open’ was de wetenschap die in medische tijdschriften aan de buitenwereld werd gepresenteerd? Het beantwoorden van die vragen vergt een blik op het tijdschrift als het product van redactionele keuzes – keuzes over wat wel en wat niet in de openbaarheid kon worden gebracht, en die ons iets vertellen over de gevoeligheid van redacties voor hun lezerspubliek.

Tijdens de sessie worden lopende projecten aan de OG Cultuurgeschiedenis vanaf 1750 (KU Leuven) en het Centre Mondes Modernes et Contemporaines (ULB) via korte presentaties voorgesteld. **Kaat Wils** (KU Leuven) verzorgt de introductie en treedt op als sessievoorzitter. **Marianne Van Remoortel** (UGent) treedt op als referent. Vanuit haar onderzoek naar onder meer negentiende-eeuwse literaire

tijdschriften zal zij de functies van periodieken in een ruimer perspectief plaatsen. Vervolgens gaat zij met de onderzoekers in dialoog en krijgt het publiek de kans zich bij de discussie aan te sluiten.

De eerste drie projecten richten zich op de negentiende-eeuwse medische pers:

- De debatten in het negentiende-eeuwse *Bulletin* van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde werden zowel in de medische als in de dagbladpers gretig besproken. De academie was een van de schaarse publieke fora waar katholieke, gematigd liberale en radicaal-liberale artsen discussieerden. **Jolien Gijbels** zal belichten hoe de academicici een plaats gaven aan religie en vrijzinnigheid tijdens discussies, hoe ze levensbeschouwelijke conflicten ontmijnden en overeenstemming bereikten.
- **Joffrey Liénart** analyse le *Journal de Médecine*. Il essaye d'étudier une décennie pour repérer des médecins de province avec un discours plus proche des réalités quotidiennes des familles que les médecins "académiques". Sur base de ces noms et articles, il tente de les identifier plus finement (notamment au niveau de leurs opinions philosophiques), de comprendre leur manière d'exercer la médecine et d'analyser leur(s) discours. De cette manière, il pourrait esquisser les contours d'une définition du médecin "au chevet" des familles.
- De Belgische lezers van de *Encyclographie des sciences médicales* kregen in de jaren 1830 een volledige nadruk of *contrefaçon* van Franse medische bladen in de bus. Tegelijkertijd voegden de redacteurs een 'origineel' addendum toe: het *Bulletin médical belge*. Dat werd een middel om beschuldigingen van piraterij mee te weerleggen. **Joris Vandendriessche** belicht aan de hand van de geschiedenis van *Encyclographie* hoe gevoelens van patriottisme het belang van originaliteit in de wetenschap hebben versterkt.

Een tweede reeks van drie projecten focust op ontwikkeling van een 'katholieke' geneeskunde in België en Belgisch Congo in de twintigste eeuw.

- De leden van de in 1922 opgerichte Belgische Artsenvereniging Sint-Lucas, een expliciet katholieke vereniging, werden aan de hand van een *Bulletin* geïnformeerd over de inhoud van bijeenkomsten en lezingen. De redacteurs

van dit *Bulletin* moesten wetenschappelijke argumenten dus steeds aan theologische waarheden toetsen. **Reinout Vander Hulst** zal nagaan hoe het *Bulletin* de balans trachtte te bewaren tussen het uitdragen van een christelijke identiteit en het poneren van wetenschappelijke inzichten.

- De organisatie *Aide Médicale Aux Missions* had als doel katholieke artsen te overtuigen om zich te engageren binnen missiecongregaties in Belgisch Congo. Vanaf 1929 bracht de organisatie een driemaandelijks gelijknamig tijdschrift uit. **Maarten Langhendries** zal toelichten hoe de informatieve en propagandistische ambities van dit tijdschrift zich tot elkaar verhielden en welk aspect van haar identiteit – het religieuze of het medische – daarbij het sterkst naar voren kwam.
- Begin 1922 werd in Brussel een professionele organisatie voor Belgische verpleegsters opgericht, met het maandblad *Revue de l'Infirmière* als spreekbuis. **Luc De Munck** toont hoe dit tijdschrift een band smeet tussen verpleegsters en een bijdrage leverde tot de erkenning van hun beroep. Opmerkelijk is dat de eerste jaargangen geen aandacht besteedden aan de levensbeschouwelijke verschillen tussen katholieke en niet-katholieke verpleegsters, noch aan de oprichting van een katholieke verpleegstersvereniging in 1924.

4. The Study of ‘Media Events’ to Understand the Historical ‘Mediatization of Politics’

Deelnemers / Participants:

Moderator: Martin Kohlrausch (KU Leuven)

Ulrika Holgersson (Lunds Universitet)

Huub Wijfjes (UGroningen)

Betto van Waarden (KU Leuven)

Taal / Language: English

‘Media events’ offer rich source material for social scientists and historians to study a particular social or political phenomenon. Originally such analyses focused on staged, televised occasions such as royal coronations that were experienced by distant audiences simultaneously.¹ However, some scholars argued for a broader interpretation of ‘media event’ that would enable the application of this analytical category to historical events that preceded the age of television and simultaneous experience.² In 2017, the Norwegian scholar Espen Ytreberg sought to bring the former Anglo-American approach and the latter German tradition together in an effort to explore the historical opportunities offered by the media event concept. In two articles he already attempted to provide examples himself, writing about the 1911 South Pole conquest and the 1914 Oslo Centenary Jubilee Exhibition.³ The varying combinations of concentrated press coverage, photojournalism, radio and television broadcasts, and more recently blogs and social media surrounding a media event not only provide an abundance of sources to study a historical event itself, but also to study the complex interactions between historical actors and the media itself.

In the panel, moderator Martin Kohlrausch will briefly explain how historians can investigate media events to discover more about the ‘mediatization of politics’: how media have presumably played an increasingly important role in the political domain throughout modern history. The three panelists will then provide case studies of such media events. Ulrika Holgersson will discuss how the social democratic newspapers in Sweden during the 20th century changed their attitude towards the royals at the time of their funerals, gradually including them in the grand national narrative of the welfare state. Huub Wijfjes will also address this mediatization of monarchs by comparing the interactions between media and politics during the marriages of Princess Beatrix in 1966 and Prince Willem-

Alexander in 2002 in The Netherlands. Holgersson and Wijfjes aim to scrutinize the media's growing influence on the status of the monarchy. This monarchy angle will be supplemented by an analysis of politicians and their interactions with the media by the third panelist, Betto van Waarden. Van Waarden will focus on a moment of transformation in the mediatization of politics by analyzing a transnational political dispute between British Colonial Minister Joseph Chamberlain and German Imperial Chancellor Bernhard von Bülow around the turn of the twentieth century. In particular, he will demonstrate how this event shows how new expectations for the behaviour of politicians and journalists were being shaped within a transnational public sphere.

The discussion time will be used to have a conversation with the audience about the further possibilities of using this media events approach for historians. While the three speakers focus on politics, they will try to show that the approach also works for writing social, cultural, and in particular transnational (given the transnational nature of communication structures) histories.

5. Storms of Paper? Mediatization and Politics in Japan in the Wake of the First World War – Including an Experimental Silent Film Screening with a Professional Japanese Film Narrator

Deelnemers / Participants:

Organizer: Prof. Dr. Jan Schmidt (KU Leuven, Faculty of Arts, Japanese Studies)

Lieven Sommen, M.A. (PhD candidate, KU Leuven)

Kataoka Ichirō (Artist and Tokyo Arts Council)

Leen Engelen (LUCA/KU Leuven)

Taal / Language: Nederlands, English

When Japanese cinemagoers flocked to the quickly rising number of movie theatres in late 1914 many of them reportedly spontaneously started to cry when Belgian refugees and destroyed cities appeared on the screen. Very possibly many of the newsreels they watched were not even taken in Europe but ‘faked’ by Japanese production companies because it took several weeks before the first footage from the war in Europe arrived in Japan. At first glance it may be striking that the pictures could evoke these emotions in a Japanese audiences that might seem to have had no ‘connection’ to the war, let alone Belgium. On the other hand, seen through the lens of the process of mediatization and the degree to which news about the war permeated Japanese society and politics, it is not at all surprising. As in many other corners of the world it were images like these accompanied by a large corpus of text in the media that motivated Japanese citizens to donate money for Belgian orphans or disabled veterans and, shortly after the war, to assemble a large book donation for the Leuven University library. The fate of Belgium as seen in the Japanese media then became a frequently used trope in politics, while one of the largest Japanese newspaper companies donated a Japanese sword to King Albert I. in 1915 – an act that was then highly mediatized in itself. When in 1923 then an earthquake destroyed a large part of Tokyo and Yokohama many commentators in Japan stated that Japan now had its own Verdun or leper – in view of the widely circulating photos of the devastated landscapes there. For political communication the continuous and quantitatively massive perception of the war in Japanese mass media had lasting effects: aspects of the were used as ‘collective symbols’ (Jürgen Link) such as for instance the images of women working in factories or becoming involved in the mobilization of the ‘home front’

in other ways, that were used to argue for a more active involvement of women in political matters. At the same time did the awareness of the power of the media and the necessity to try to control the messages spread steeply rise within the Japanese political, bureaucratic and military elites in the wake of the World War.

This session will introduce two aspects of this process, followed by an experimental performance in order to stimulate the discussion at its end: In a first presentation Jan Schmidt will introduce examples of how the ‘media logic’ which according to ‘mediatization’ theory is increasingly permeating all systems of society throughout the 20th century is to be found in political communication in Japan during and shortly after the First World War and how state actors, especially the ministerial bureaucracy, were also consciously engaging in learning how to use new media for policy goals. In the second presentation Lieven Sommen will exemplify this process by introducing the foundation of the Department of Information within the Japanese Foreign Ministry in 1920 as a result of the First World War and the Paris Peace Conference. In the last part the renowned Japanese silent movie narrator (benshi) Kataoka Ichirō who will be visiting Leuven and Brussels with three Japanese musicians will perform his narration (Japanese with English subtitles) to fragments of 1910s and 1920s films, in order to demonstrate in an attempt of performative media archaeology in a very literal sense how the First World War might have been depicted on contemporary Japanese cinema screens. The film historian Leen Engelen will conclude this part with a comment.

Prof. Dr. Jan Schmidt (KU Leuven): *Japanese Bureaucrats and Politicians Learning from Mass Media Usage During the First World War* (working title)

Lieven Sommen, M.A. (PhD candidate, KU Leuven): *The First World War and the Paris Peace Conference as the Origins of the Department of Information of the Japanese Ministry of Foreign Affairs*

Kataoka Ichirō (Artist and Tokyo Arts Council) & Musicians: Silent film fragments of the First World War Years Accompanied by a film narration performance and traditional Japanese 1910s live film music. Followed by a comment by Leen Engelen (LUCA/KU Leuven)

6. The digital turn in Belgian and Dutch film and cinema historiography

Deelnemers / Participants:

Moderator: Daniel Bilttereyst on behalf of the DICIS/Digital Cinema Studies network (WOG/FWO)

Daniel Bilttereyst (UGent)

Sally Chambers (UGent)

Thomas Crombez (Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen/AP Hogeschool)

Leen Engelen (LUCA School of Arts/KULeuven)

Philippe Meers (UAntwerpen)

Julia Noordegraaf (UvA)

Roel Vande Winkel (KULeuven/LUCA)

Lies Van de Vijver (UGent)

Kurt Vanhoutte (UAntwerpen)

Taal / Language: Nederlands

This panel session brings together recent, ongoing and future research projects in the field of digital film and cinema studies in Belgium and the Netherlands. The panel will first give an overview of five research projects (5-10 minutes each), followed by a discussion on the implications, opportunities and challenges of the digital turn in film and cinema research (cf. collaboration, international setting,...). A key question will be to what extent this kind of research projects will enable to facilitate, improve, challenge and change our understanding of film/cinema history, and of film/cinema's historical role the low countries and elsewhere. The session will be in Dutch.

The following projects will be presented:

Daniel Bilttereyst, Sally Chambers and Philippe Meers: *Cinema Ecosystem (CINECOS)*

This Hercules project (2018-22) aims at developing an open access platform for sharing, enriching, analyzing and sustaining data on cinema history in Belgium from 1896 onwards. Integrating 14 existing longitudinal datasets from previous research projects in Flanders, CINECOS will cover key aspects of cinema history in

Belgium such as film production, distribution, exhibition, programming, censorship and reception.

Lies Van de Vijver: *European Cinema Audiences. Entangled Histories and Shared Memories*

European Cinema Audiences (ECA) is a comparative cinema heritage project, funded by the UK Arts & Humanities Research Council (2018-21). ECA explores European film cultures in the 1950s, and it will re-evaluate the popular reception of film using an ethnographic audience study while reconstructing the film programming and exhibition structure in seven European cities (including Ghent). The project will make use of digital tools for data analysis, which will be available as a model to other researchers for comparative work.

Leen Engelen, Roel Vande Winkel and Thomas Crombez: *Cinema Zoologie*

This project (funded by the Royal Zoological Society of Antwerp) concentrates on *Cinema Zoologie*, a movie theatre which operated in the Antwerp Zoo between 1915 and 1936. The project is based on the theatre's extensive archive that documents not only its organisational history but also its week by week film and music programs. The project will result into a book, and exhibition and an online platform that would open up the original archival documents for researchers from different fields (media history, graphic design, economic history...), as well as for the wider public.

Roel Vande Winkel: *Film in Occupied Belgium, 1940-1944*

This project (funded by the KU Leuven Humanities and Social Sciences Group) will valorise the data and the results of research on film in German- occupied Belgium (1940-1944). The project will result into a website on the exact location of cinema's, number of seats, and on which films they were playing. Visitors of the website can search for film titles, check where they were screened and how particular film titles travelled across the country. Background information on (the ownership) of cinemas and distribution firms and on the content of films will also be available. Short articles offer context information and help visitors find more detailed information (academic publications) on the subject. Visitors can add information that (after verification) will also be published online (crowdsourcing).

Julia Noordegraaf: *CINEMAPS: Designing a geospatial, comparative analysis of cinema markets in The Netherlands and Flanders (1950-1975)*

This project describes the research design (theory, method, data, tools) needed for answering the core question of which factors explain the significant differences in size of the cinema market in The Netherlands (very small) and Flanders (relatively large) based on digital data and methods. Building upon recent comparative New Cinema History work and large datasets on the film market in Flanders and The Netherlands, we use this study as a case for outlining the requirements for doing comparative, transnational film historical research at scale.

Kurt Vanhoutte: *B-Magic. The Magic Lantern and its Cultural Impact as Visual Mass Medium in Belgium (1830-1940)*

This project will write the as yet unwritten history of the magic lantern as a mass medium in Belgium. It aims to rediscover the various functions of the lantern performance within the Belgian public sphere, in particular, its use in the transmission and negotiation of knowledge, norms and values by different societal groups. The lantern was the first visual mass medium to contest the printed word as a primary mode of information and instruction. Scientists and entertainers, teachers and priests, political movements and organizations: they all used projected visual narratives to inform, entertain, educate and mobilize audiences of up to more than a thousand people per occasion. The B-Magic consortium will research the pivotal role of the magic lantern in Belgian society from the country's independence (1830) up to 1940, when its use declined.

7. Webarchieven als bronnen voor onderzoekers

Deelnemers / Participants:

Eveline Vlassenroot (Media, Innovation and Communication Technologies (MICT), UGent)

Friedel Geeraert (KBR en Rijksarchief)

Rolande Depoortere (Rijksarchief)

Sébastien Soyez (Rijksarchief)

Peter Mechant, (MICT, UGent)

Taal / Language: Nederlands

Het web valt niet meer weg te denken uit het leven van alledag, maar wat betekent het web voor erfgoedinstellingen? In België bestaat het .be web domein sinds 1988, hoewel de eerste .be adressen pas in 1993 werden geregistreerd. In januari 2018 daarentegen waren er 1.591.622 geregistreerde .be adressen. Eind de jaren 1990 zagen de eerste webarchiveringsinitiatieven in het buitenland al het licht. Het Belgische web wordt echter tot op de dag van vandaag niet systematisch gearchiveerd, wat zeer problematisch is gezien het vluchtlige karakter van informatie op het web. Er wordt geschat dat een website gemiddeld binnen de 100 dagen wordt aangepast of verdwijnt van het net, wat in de praktijk betekent dat enorm veel informatie verloren gaat. Het PROMISE project verzoekt een antwoord te formuleren door een duurzame strategie voor de preservatie van het Belgische web uit te werken. Het BRAIN project gefinancierd door BELSPO is het initiatief van de Koninklijke Bibliotheek en het Rijksarchief van België in samenwerking met de Universiteit Gent (Research Group for Media and ICT and Ghent Centre for Digital Humanities), de Universiteit van Namen (Research Centre on Information, Law & Society) en de Hogeschool Bruxelles-Brabant (Unité de Recherche et de Formation en Sciences de l'Information et de la Documentation).

Het is primordiaal om potentiële gebruikers van een webarchief te betrekken bij het opstarten van een dergelijk initiatief. Vanuit een gebruikersperspectief zijn er drie belangrijke uitdagingen. Ten eerste is het voor erfgoedinstellingen onmogelijk om alles te bewaren, er zullen keuzes moeten gemaakt worden die een impact hebben op het object aangezien een perfecte en complete archivering onmogelijk is. Ten tweede wordt het gearchiveerde object beïnvloed door het eigenlijke archiveringsproces. Het is onmogelijk om alle attributen en functionaliteiten van digitaal materiaal te preserveren, maar er is weinig geweten over wat acceptabel is wat het verlies van functionaliteiten betreft om aan onderzoek te kunnen doen.

Daarnaast is ook de context waarbinnen web archivering gebeurt belangrijk voor onderzoekers. Onderzoekers moeten zich verschillende vragen stellen wanneer ze werken met webarchieven zoals: waarom werd deze inhoud gearchiveerd, door wie en in opdracht van wie?

De sessie rond webarchivering is erop gericht om potentiële gebruikers in aanraking te laten komen met de uitdagingen van webarchivering. Tijdens het eerste deel van de sessie (ongeveer 30 à 40 minuten) wordt een presentatie voorzien over het brede kader van webarchivering. Het belang van webarchivering door erfgoedinstellingen zal worden besproken alsook het wettelijk en technisch kader waarbinnen webarchivering zich afspeelt. Vervolgens komt het PROMISE project aan bod met een bespreking van onder andere de gebruikte methodologie en tussentijdse resultaten. Tot slot zal een introductie worden gegeven tot de methodologische reflectie over het gebruik van een webarchief als bron voor onderzoek die als inleiding dient voor het tweede deel van de sessie.

Gedurende het tweede deel van de sessie (50 à 60 minuten) wordt een interactieve workshop georganiseerd rond twee centrale thema's: selectie en toegang in de context van web archieven. Voor beide aspecten zal de discussie gemodereerd worden op basis van een aantal specifieke vragen die worden voorgelegd aan de deelnemers aan de sessie. Is er vanuit bepaalde vakgebieden interesse om deel te nemen aan het selecteren van websites die in het webarchief zouden worden opgenomen en indien wel, op welke manier kan deze samenwerking het best worden vormgegeven? Welke (soort) bronnen wensen historici te kunnen raadplegen in web archieven? Welke onderzoeks vragen zouden webarchieven onderzoekers kunnen helpen beantwoorden? Mogelijke vragen rond toegang zijn: Welke zoekfunctionaliteiten zijn volgens gebruikers noodzakelijk / gewenst / niet noodzakelijk? Over welke documentatie (metadata, beschrijving van de context, statistieken, ...) wensen gebruikers te beschikken? Deze workshop zou leiden tot een discussie rond de mogelijkheid van het organiseren van structureel overleg met historici (en experts binnen andere vakgebieden) wat selectiecriteria voor, toegang tot en (her)gebruik van web archieven betreft.

8. Bewegend beeld en geluid. Ontsuiten, digitaliseren en ter beschikking stellen van het onderzoek

Deelnemers / Participants:

Godfried Kwanten, Afdelingshoofd Behoud en Beheer KADOC-KU Leuven

Greet De Neef, Experte Beeld en Geluid KADOC-KU Leuven

Jan Noppe, Hoofd Documentatie en Archieven VRT

Karen Vander Plaetse, Manager Publieksinteractie en Marketing, Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA)

Taal / Language: Nederlands

Dragers (o.a. film, video, geluidsband) van beeld en geluid zijn een weinig gebruikte en ondergewaardeerde bron voor (historisch) onderzoek. Dat heeft verscheidene oorzaken. Die dragers zijn vaak onvoldoende geordend, beschreven en toegankelijk gemaakt door erfgoedbeheerders. Op het vlak van ontsluiting en raadpleging stellen zich ook technische uitdagingen: de toestellen om de diverse categorieën dragers te bekijken of te beluisteren worden hoe langer hoe schaarser.

De laatste jaren deed zich evenwel een kentering voor. Erfgoedbeheerders inventariseren die media in toenemende mate en via online databanken. Digitalisering op grote schaal bevordert zeer sterk de online toegankelijkheid voor de onderzoekers. Die massale digitalisering werd in de afgelopen jaren uitgevoerd door het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA).

Dat die collecties beeld en geluid vlotter ter beschikking komen is een bijzonder goede zaak voor het onderzoek. Ze bezitten immers een groot onderzoekspotentieel en weerspiegelen als geen ander een bepaald tijdsklimaat en een bepaald mensbeeld. Ze werpen een licht op technieken van overreding en propaganda. Voor talrijke thema's uit het eigentijds historisch onderzoek bezitten deze bronnen een onbetwistbare meerwaarde.

Godfried Kwanten en Greet De Neef (KADOC-KU Leuven): *Dragers van de 'blijde boodschap'. Strategieën inzake bewaring, ontsluiting en digitalisering van mediocollecties (in het bijzonder beeld en geluid) in KADOC-KU Leuven*

KADOC-KU Leuven, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving hecht bijzonder veel belang aan de bewaring, de ontsluiting en de ter beschikkingstelling van collecties en archieven van media en van de

producenten van media. Zij vormen één van de paradijspaardjes van de ruime erfgoedcollectie die KADOC beheert. Wie immers collecties aanlegt en onderzoek opzet op het terrein van de wisselwerking tussen religie, cultuur en samenleving, stuit onmiddellijk en onvermijdelijk op media als dragers van overtuigingen, identiteiten, levensbeschouwingen en zin.

Mediabronnen zijn bijgevolg rijke, veelzeggende bronnen voor onderzoek over producenten van media en over de wijze waarop ze naar de wereld kijken. Onderzoekers vinden in die in KADOC bewaarde bronnen informatie over vele thema's (politiek, sociaal, cultureel, missie, migratie, kerk en religie) m.b.t. het verleden van Vlaanderen in zijn Belgische en internationale context.

Archivarissen zijn zich bewust van het onderzoeksbelang van media-gerelateerde archieven en deden en doen bijzondere inspanningen om ze aan te trekken, ze te bewaren en te ontsluiten en ze eventueel ook te digitaliseren. In KADOC resulteerde die inspanningen in een groot volume en een grote diversiteit van mediacollecties.

In de presentatie zullen enkele voorbeelden van digitaliseringssprojecten van media worden voorgesteld. Een aantal van die projecten verliep in samenwerking met het VIAA waarvan KADOC (samen met de openbare omroep) de grootste leverancier is van te digitaliseren dragers. Verder wordt ook de balans opgemaakt van die digitaliseringssprojecten en worden bepaalde aspecten daarvan geëvalueerd die ook hun consequenties hebben voor gebruikers-onderzoekers. Ten slotte wordt stilgestaan bij de rijke onderzoeks mogelijkheden van deze collecties beeld en geluid.

Jan Noppe (VRT): *Het VRT-archief : een uniek inkijk op Vlaanderen en de wereld*

Het audiovisuele archief van de VRT is het grootste dergelijke archief in Vlaanderen. Dat is niet verwonderlijk; jarenlang hadden de voorgangers van de VRT (NIR-BRT-BRTN) een monopoliepositie voor het maken van radio en televisie in Vlaanderen. De doorheen de jaren verzamelde opnames van radio- en televisie-uitzendingen geven dan ook een goed beeld (en klank) van hoe het leven in Vlaanderen (en de wereld) was de voorbije honderd jaar. Sinds meer dan vijftien jaar zet het VRT-archief in op het digitaliseren van z'n archief. De laatste vier jaar werkt het daarvoor nauw samen met VIAA. Dankzij die digitalisering wordt het archief niet alleen duurzamer bewaard, maar is het ook makkelijker ter beschikking voor programmamaker en andere gebruikers. Een deel van het VRT-archief kan door

het onderwijs deels geraadpleegd worden dankzij Het Archief voor Onderwijs. Ook voor wetenschappelijk onderzoek is het archief nu vlotter raadpleegbaar.

De komende jaren wil het VRT-archief nog meer inzetten op het ter beschikking stellen van zijn collectie.

Karen Vander Plaetse (VIAA): *Massadigitalisering met het onderzoek als focus*

Vlaanderen heeft een schat aan audiovisueel materiaal. VIAA, of het Vlaams Instituut voor Archivering, wil dit veiligstellen voor de toekomst en voor vandaag. Daarom digitaliseert en bewaart VIAA het beeld en geluid in Vlaanderen en wil het dit toegankelijk maken voor iedereen. Dit gebeurt samen met 140 partners uit cultuur, media en overheid. De Vlaamse regering kende VIAA de doelgroepen onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en het brede publiek toe, steeds met respect voor de auteurswetgeving. Voor onderwijs werd het succesvolle platform Het Archief voor Onderwijs uitgebouwd en wetenschappelijke onderzoekers kunnen aan de slag met 360.000 krantenpagina's. VIAA wil nu ook onderzoeken wat de specifieke behoeften zijn van wetenschappelijk onderzoekers bij de toegang tot audiovisueel materiaal. Tijdens de sessie wordt er daarom gepeild naar hun noden vandaag.

NOTITIES / NOTES

NOTITIES / NOTES

NOTITIES / NOTES

Vlaamse
overheid

